Til Kulturdepartementet

1. september 2016

Postmottak@kud.dep.no

HØRINGSUTTALELSE FRA DEN NORSKE FORFATTERFORENING OM FORSLAG TIL NY LOV OM OPPHAVSRETT TIL ÅNDSVERK MV

Vi viser til departementets høringsbrev og høringsutkast av 17. mars 2016. Her er merknadene fra Den norske Forfatterforening. Våre merknader følger høringsutkastets disposisjon.

Innledning

Vi støtter forslaget til den nye nummereringen og antar at systemet med kapittelnummerangivelse etterfulgt av nummer på bestemmelsen vil forenkle fremtidige lovendringer. Vi mener at nordisk rettsenhet er viktig. I den grad det er mulig, bør innholdsmessig like bestemmelser ha lik nummerering når en ser hen til hhv Danmarks og Sveriges opphavsrettslover.

Ønsket om å forenkle åndsverkloven er forståelig. Det er imidlertid en utfordring å forenkle formuleringer og ordlyd i en lovtekst som omhandler noe som er komplisert og som bygger på en etablert forståelse av ord, uttrykk og anvendelsesområde. Hensynet til bedret forståelse vil kunne gå på tvers av det lovteknisk gode, og departementet fremstår ikke som konsekvent på hva som skal veie tyngst.

Åndsverkloven er først og fremst det lovverket som kunstnere, produsenter, rettsververe, virksomheter, kringkastere og kollektive organisasjoner bygger sine rettigheter ut fra. Loven henvender seg til profesjonelle, til yrkesutøvere både på kunstnersiden, brukersiden og distribusjonssiden. Det er viktig at forenklinger ikke gir utilsiktede tolkningsresultat.

Den norske Forfatterforening støtter høringsuttalelsen fra Kunstnernettverket. Videre viser vi til høringsuttalelsene fra Kopinor og fra Norwaco som vi stiller oss bak.

3.2.3.2 Uttrykket åndsverk

Forfatterforeningen støtter departementet. «Åndsverk» er godt egnet til å beskrive opphavsrettens gjenstand. Begrepet understreker at opphavsretten oppstår hos en fysisk person, fra åndskraft, og bidrar til å forankre den tradisjonelle skapelse og fremføring av åndsverk til kunst og kultur, uten at det avgrenser loven mot andre områder. I tråd med dette støtter vi også forslaget om å beholde «åndsverk» i lovens tittel.

3.2.3.4 Verkshøydekravet

Forfatterforeningen støtter forslaget om at kravet til såkalt verkshøyde i gjeldende rett lovfestes. I den grad kommende lovproposisjon vil utgjøre forarbeider til en ny lov, vil det være nyttig om verkshøydekravet beskrives mer utfyllende i proposisjonen. Der vil det også kunne knyttes noen kommentarer til begrepet «verkshøyde» som uttrykk for «original og individuelt preget åndsvirksomhet» til forskjell fra et nyhetskrav som mange vil kunne lese inn i det EU-rettslige originalitetskravet.

3.2.3.5 Oppregningen av eksempler i andre ledd

Den norske Forfatterforening vil reise spørsmål om ikke «tekster av alle slag» i forslagets § 2-1 annet ledd nr. 1 kunne erstatte dagens «skrifter av alle slag».

3.2.3.6 Andre mindre endringer

Uttrykket «enhver art» i gjeldende § 1 annet ledd viser til hva slags åndsverk det er tale om, og fremstår som altomfattende. Det kan likevel vurderes om ikke «uansett uttrykksmåte og uttrykksform» tilfører noe til «enhver art». Mens «verk av enhver art» sier at alle typer åndsverk er omfattet, refererer «uansett uttrykksmåte og uttrykksform» til hvordan åndsverket kan komme til uttrykk. Kan hende denne utfyllende formuleringen kan være nyttig om en står overfor nye skapelsesformer? Selv om gjeldende ordlyd ikke gjenfinnes i de andre nordiske land, og selv om meningsinnholdet neppe endres, vil det være nyttig om departementet i proposisjonen siterer og kommenterer begrunnelsen til tillegget i Innst. O. XI (1960-61) uavhengig av om forslaget følges opp eller ikke.

Vi finner videre forslaget om at det heretter skal lyde «oversettelser og andre bearbeidelser» som klargjørende.

3.3.1 Gjeldende rett (opphavsrettens innhold)

Vi gjør oppmerksom på at følgende formulering, slik den fremkommer i tredje avsnitt på side 30, er egnet til å skape misforståelser: «Opphavsretten må skilles fra de fysiske eksemplarene av verket.» Dette kan leses som å stå i motstrid til spredningsretten som nettopp omhandler de fysiske eksemplar av åndsverket.

3.3.2 Internasjonale forpliktelser og lovgivningen i andre nordiske land

Nederst på side 31 vises det til at § 2 i andre nordiske land har en regel om at fremføring/overføring i en ervervsvirksomhet for en større sluttet krets anses som tilgjengeliggjøring for allmennheten. Vi antar at en tilsvarende bestemmelse ville ha vært nyttig også i den norske åndsverkloven.

3.3.6 Eksemplarfremstillingsretten

Dagens ordlyd i § 2 annet ledd sier uttrykkelig at «overføring til innretning som kan gjengi verket» utgjør eksemplarfremstilling. Denne formuleringen peker på fremstillingen av «det digitale eksemplar». Mye av dagens digitale bruk forutsetter en individuelt valgt lagring av åndsverket, selv om mange tenker på digitale tjenester som strømming, uten eksemplar eller eksemplarfremstilling på brukerens side.

Bruk av såkalte off-line spillelister fra strømmetjenestetilbydere vil falle inn under både eneretten til eksemplarfremstilling og eneretten til offentlig overføring etter høringsutkastet, selv om mange nok oppfatter dette som overføringstjenester uten eksemplarfremstilling.

Selv om en ved å fjerne annet ledd ikke tar sikte på å endre rettstilstanden, vil det være avklarende om departementet klargjør forholdet mellom forslagets § 2-2 første ledd nr. 1 «fremstille varig eller midlertidig eksemplar av åndsverket» (eneretten til eksemplarfremstilling) og annet ledd litra d) «når verket stilles til rådighet på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til åndsverket» (eneretten til offentlig overføring). (Se også under 3.3.7.)

3.3.7 Tilgjengeliggjøring for allmennheten – offentlig fremføring

I dagligtale omtales flere av de nye digitale tjenestene som «strømmetjenester» eller tilsvarende. Rent faktisk forutsetter digital tilgang til åndsverk uten at en er koblet om mot tjenesten, også en nedlasting, altså eksemplarfremstilling. Det hadde vært hensiktsmessig om dette kom tydeligere frem i proposisjonen enn det gjør i høringsutkastet. (se også under 3.3.6.)

Det kan hevdes at det foreslåtte «offentlig overføring» allerede er omfattet av fremføringsbegrepet. Det hadde vært nyttig om forholdet til lov av 14. desember 1956 nr 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner hadde vært nærmere kommentert. Uansett vil neppe våre eksisterende avtaler berøres om offentlig overføring blir en ny opphavsrettslig beføyelse. Vi støtter forslaget om å innføre offentlig overføring som ny kategori under tilgjengeliggjøring til allmennheten.

3..4.1 Forslag til ny bestemmelse (opphavsrettens innhold)

Forfatterforeningen mener at departementets forslag til nytt tredje ledd i ny § 2-2 burde ha gått lengre i å opprettholde opphaverens legitime krav på å kunne forfølge brudd på eneretten når åndsverk er gjort tilgjengelig ulovlig på internett eller tilsvarende. Kriteriet «åpenbart ulovlig» vil åpenbart utelukke forfølgelse av de fleste tilfeller av ulovlig tilgjengeliggjort innhold. Bevisbyrden vil videre bli svært tung til fordel for de som både laster opp ulovlig og de som bruker ulovlig utlagt innhold. Det samme gjelder kriteriet «egnet til å skade opphaverens økonomiske interesser i vesentlig grad». De fleste åndsverk vil i beste falle resultere i beskjedne inntekter for opphaver. Så når uautorisert bruk kan finne sted så fremt bruken ikke er egnet til å skade opphaverens økonomiske interesser i vesentlig grad, vil den reelle mulighet til utøve eneretten kun bli forbeholdt bestselgerne.

Vi er selvsagt for informasjons- og ytringsfrihet. Det er dog sannsynligvis kun en liten andel av bruk av ulovlig utlagt materiale på internett som er relevante for de hensyn Grl. § 100 og EMK art 10 er ment å ivareta. Vi er redd at det er mange opphavere som etter departementets høringsutkast må tåle bruk av uautorisert utlagte åndsverk på internett, uten at verken Grl § 100 eller EMK art 10 kunne ha blitt påberopt. Når det er dette som er begrunnelsen for de strenge kriteriene, ville det ha vært ønskelig om dette gikk frem av selve ordlyden. Den forslåtte ordlyden er slik at det bare er opphaverens mulige tap av vesentlige inntekter som

begrunner ulovlighet, mens regelen kunne ha vært formulert som et unntak fra eneretten for å ivareta ytringsfrihet og informasjonsfrihet. Vi etterlyser en grundigere drøftelse av dette temaet.

3.5 Ideelle rettigheter

Forfatterforeningen støtter NOPA sitt innspill. Det er så mange tilfeller av tekster som brukes og gjengis uten angivelse av tittel og opphavsmann, at det knapt er verken praksis eller oppfatning av «god skikk» å referere til. Uten en strengere bestemmelse, vil uvanen med å bruke andres åndsverk uten å identifisere verket og opphaveren bli den etablerte praksis.

3.5.4 Departementets vurdering (ideelle rettigheter)

Forfatterforeningen ber om at gjeldende § 3 siste ledd videreføres. Selv om regelen har et snevert anvendelsesområde, vil det nettopp være i de tilfeller der opphaveren nekter samtykke til krenkende bruk av hans eller hennes verk og ikke får medhold, at verdien av dette leddet blir stor. Det er etter vårt syn lite å tjene på å fjerne regelen som i seg selv gir bud på nettopp en mindre sanksjon for bruk opphaveren finner krenkende.

3.5.5 Forslag til ny bestemmelse (ideelle rettigheter)

Den norske Forfatterforening foreslår et lite tillegg slik at § 2-3 første ledd lyder:

«Ved bruk av åndsverk har opphaveren krav på å bli navngitt når dette er mulig og slik god skikk tilsier.»

3.6.4 Forslag til ny bestemmelse (bearbeidelser mv)

Forfatterforeningen støtter at begge ledd beholdes og at rekkefølgen på første og andre ledd byttes om.

3.7.4 Forslag til ny bestemmelse (samleverk)

Forfatterforeningen støtter forslaget til ny § 2-5 med overskriften «Samleverk».

3.8.4 Forslag til ny bestemmelse (fellesverk)

Forfatterforeningen støtter forslaget til ny § 2-6.

3.9.4 Forslag til ny bestemmelse (ukjent opphaver)

Forfatterforeningen mener at informasjonshensynet tilsier at første ledd i gjeldende bestemmelse videreføres. En kan vurdere om ikke en burde gjøre en tilføyelse (tilføyelsen her understreket): «…når det første gang gjøres tilgjengelig for allmenheten.»

Videre mener vi at forslaget til ny § 2-7 går for langt. En utgivelsesavtale er begrenset til nærmere angitt bruk og overfører kun retten til å fremstille eksemplar og gjøre disse tilgjengelige for allmenheten. Resten av opphavsrettsbeføyelsene er fortsatt hos opphaveren. Her vil også hensynet til opphaver som senere blir identifisert veie tungt.

Dersom Bernkonvensjonens art. 15 gir rom for følgende, foreslår vi at bestemmelsen kan lyde:

«Er et verk utgitt uten at opphavsmannen er navngitt eller kan identifiseres på annen måte, kan utgiveren, eller dersom utgiver ikke er navngitt, forleggeren eller en annen med tilsvarende funksjon, på vegne av opphaver gi samtykke til ny utgivelse i opprinnelig eller oversatt form inntil opphaverens identitet blir kjent.»

3.10 Offentliggjøring og utgivelse av verk

Vi støtter høringsuttalelser fra Norwaco og Kopinor. Vi mener at rettmessig offentliggjøring for allmennheten forutsetter opphaverens samtykke.

4.2.1.3 Utøvende kunstners rett til tilleggsvederlag

Vi har noen spørsmål til den ufravikelige rettighet til tilleggsvederlag i gjeldende § 42b: Innebærer bestemmelsen at 20 % anses som et minstevederlag, og et rimelig et som sådant? Hvorfor har ikke andre kunstnere fått en tilsvarende bestemmelse? Dette er et behov som blir ennå tydeligere dersom departementet gjennomfører sitt forslag til rett til rimelig vederlag til kun første overdragelse. Avtaler om engangsvederlag er heller ikke uvanlig for andre enn utøvende kunstnere.

4.3 Produsenters enerett

Utgiversiden har i senere tid lobbet for at EU skal gi opphavsrettslig enerett til forlag. Forfatterforening er i mot innføring av en slik ny enerett til utgiver. Ved inngåelse av Normalkontrakten for skjønnlitteratur erverver forlaget enerett til utgivelse av åndsverket. For den aktuelle utgivelse, typisk en roman, trer altså forlaget inn i opphaverens sted for de beføyelser som overdras i Normalkontrakten. Vi mener at dette sterkt reduserer behovet for en egen nærstående rettighet for utgiveren

Når det gjelder bokutgivelser med verk fra mange opphavere, vil forlaget, i tillegg til de rettigheter de erverver ved avtaleinngåelse, ofte ha rettigheter til samleverket. En ny enerett, «oppå» underliggende rettighetsoverdragelser og retten til samleverket, vil skape usikkerhet rundt hvem som har rett til hva. Og hva skal løsningen være om forfatteren tar tilbake rettighetene til en bokutgivelse pga. forlagets passivitet?

Den norske Forfatterforening er i mot innføring av en slik ny produsentrett i favør av forlag. Den vil skape usikkerhet rundt hvem som har rett til hva. Et eventuelt styrket vern av forlagets interesser i form av en enerett til forlaget over deres utgivelser, vil gå på bekostning av opphaverens enerett og legitime interesse i å kontrollere verket også etter den første utgivelsen.

5.2.2 Departementets vurdering (ideelle rettigheter)

Forfatterforeningen støtter departementet i dets syn på at det fortsatt må være krav til at opphaveren skal navngis og kilden oppgis ved bruk med hjemmel i avgrensningsbestemmelsene. Kravet til navngivelse kunne ha vært tydeligere formulert med

tanke på at det er særlig disse bestemmelsene som vil være av interesse for mange brukere. Nettopp dette taler for at det i de aktuelle bestemmelser tas inn en kort referanse til at § 2-3 gjelder tilsvarende. Det er muligens ikke så lovteknisk elegant, men vil ha stor informasjonsverdi. Og det behøver ikke bli så omfattende.

5.2.3 Forslag til ny bestemmelse (alminnelige bestemmelser etc.)

Med samme begrunnelse som for forslaget til ny § 2-3 første ledd foreslår Den norske Forfatterforening at ordlyden i utkastets § 4-1 i.f. endres til å lyde (tilføyelsen er her understreket):

«Opphaveren skal navngis og kilden alltid angis <u>der dette er mulig og</u> slik god skikk tilsier.»

5.4 Eksemplarfremstilling til privat bruk

Forfatterforeningen støtter Kopinors innspill hva gjelder koordinering av virkeområdene for § 2 om offentlig fremføring, og § 12. Videre støtter vi Kopinors anmodning gjengitt på side 123 i høringsutkastet.

Vi slutter oss dessuten til NFF sitt innspill om at kompensasjonsordningen bør utvides til å omfatte tekst.

For øvrig er det grunn til å nevne at mange forstår «privat bruk» som alt som ikke har ervervsmessig formål. Selve omfanget av privatkopiering og spredningen av slike kopier er langt større og langt videre enn lovgiver opprinnelig kan ha hatt i tankene. Det vil derfor kunne være nyttig om proposisjonen inneholdt noe utfyllende kommentarer til dette.

5.4.3.2 Hovedregelen (privatkopiering)

Forfatterforeningen støtter både Kopinors forslag og anbefaling slik dette fremkommer på side 125-126 i Høringsutkastet.

Videre ber vi departementet vurdere å ta inn en bestemmelse som tilsvarer den svenske særregel som begrenser adgangen til kopiering av litterære verk. Det er nå enkelt å kopiere en hel bok. Mange vil ha tilgang til det utstyret som trengs, og det er kun snakk om bruk av tid og handlinger som er enkle å utføre. Argumentet om at en ikke behøver å legge stor vekt på handlinger som i dag anses tungvinte, utløper raskt på dato.

En regel som Sverige har innført tar utgangspunkt i vernebehovet. All den stund kompensasjonsordningen ikke omfatter tekster, mener Forfatterforeningen at dette er et ytterligere argument for at en slik begrensing i lovs form vil være særlig på sin plass. Det er ikke dermed sagt at innlemming av litterære verk i kompensasjonsordningen vil redusere behovet for en avgrensning til fordel for litterære verk. Bestemmelsen hører naturlig hjemme i utkastets § 4-3 og kan utgjøre et nytt tredje ledd.

5.5.2 Innspill (privatkopiering)

Forfatterforeningen gjentar sin støtte til Kopinor og deres kommentarer til subsidiær nemndslisens.

5.5.3.1 Gjeldende rett og bakgrunn (fri bruk av verk i undervisning)
Vi mener det kan være grunn til å presisere at slike opptak som nevnt i utkastets § 4-4 første ledd litra a) heller ikke kan gjøres tilgjengelige for andre enn de som var til stede under opptaket. «Undervisning» er som begrep underlagt få begrensninger som refererer til personkrets, sted, varighet. Forslagets ordlyd taler for at slike opptak kan gjøres tilgjengelige langt utenfor undervisningssituasjonen som foranlediget opptaket.

5.5.3.4 Forslag til ny bestemmelse (fri bruk av verk i undervisning)
Generelt er vi enige at nærmere angitt bruk i undervisning ikke skal kunne nektes. Men det er vanskelig i dag å forstå hvorfor det ikke skal betales noe som helst for noe av det som til nå har vært fri bruk.
Vi foreslår at § 4-4 første ledd får en tilføyelse (her merket med understrekning) slik at den lyder:

«For fri bruk i <u>egen</u> undervisning kan:»

Med dette tillegget vil også videre bruk begrenses tilsvarende via bestemmelsens siste ledd.

5.5.4.2 Innspill (fri fremføring i undervisning)
Forfatterforeningen støtter Kopinors innspill og deres kommentarer til bestemmelsens opprinnelige formål, «direkte levende» fremføring. Videre vil vi også stille oss bak Norwacos merknader til denne avgrensningsbestemmelsen.

5.8.5 Forslag til ny bestemmelse (kopiering i ABM mv)
Forfatterforeningen savner hjemmel og begrunnelse for hvorfor utkastets § 4-10 i.f. åpner for at en ved forskrift kan utvide anvendelsesområdet til «private studieformål». Vi kan ikke se at uttrykket er brukt i gjeldende åndsverklov eller den tilhørende forskrift §§ 1-3 – 1-4. Det er verken entydige hva «private studieformål» betyr, eller om «private» er den eneste avgrensningen utover bestemmelsens øvrige vilkår.

Normal språkbruk tilsier at «forskningsformål» skal forstås strengt, i motsetning til «undervisning» og «private studieformål». Sett i lys av de overordnede hensyn, sikring, bevaring og forskning, fremstår innføringen av «private studieformål» som lite forankret.

Vi ber om at ordene «…eller private studieformål» tas ut av utkastets § 4-10 i.f.

5.11.6.1
I dag praktiseres tvangslisensen slik at det er langt flere enn personale med formell medisinsk kompetanse til å stille en diagnose som utferdiger erklæringer som gjør at vedkommende gis tilgang til § 17a-eksemplarer.

Ut fra de opplysningene vi har, er kretsen av personer med lesevansker som ber om tilpassede eksemplar av bøker, økende. Samtidig vil dagens kommersielle e-bøker og lydbøker kunne leses og lyttes til på ulike måter slik at tilpasningsbehovet til en viss grad antas imøtekommet ved helt vanlig hardware og ditto programvare.

Ordlyden i Marrakechtraktatens definisjon av «beneficiary persons» inneholder en avgrensing mot personer som faller utenfor traktaten:

"Article 3
Beneficiary Persons

A beneficiary person is a person who:

(a) is blind;
(b) has a visual impairment or a perceptual or reading disability which cannot be improved to give visual function substantially equivalent to that of a person who has no such impairment or disability and so is unable to read printed works to substantially the same degree as a person without an impairment or disability; or
(c) is otherwise unable, through physical disability, to hold or manipulate a book or to focus or move the eyes to the extent that would be normally acceptable for reading;

regardless of any other disabilities."

Vi finner høringsutkastets omtale og begrunnelse under pkt. 5.11.6.1 knapp. Med utgangspunkt i tretrinnstesten, hadde det vært avklarende om departementet kunne gi klare retningslinjer for avgrensning mot de som ikke kvalifiserer til å nyte godt av ordningen, og hvem som skal være kvalifisert til å godkjenne personer til denne ordningen. Dette vil også legge til rette for lik behandling av like tilfeller.

5.13.4 Departementets vurderinger (samleverk i undervisning)
Forfatterforeningen er i mot at bestemmelsen utvides til å omfatte mer enn den gjør i dag og viser til departementets vurderinger. Subsidiært vil det være hensiktsmessig å avvente eventuell endring av gjeldende rett inntil EU-kommisjonen har presentert sitt syn på dette.

5.14.1.5 Forslag til ny bestemmelse (konsumpsjon)
Forfatterforeningen støtter departementets forslag til ny § 4-19. Konsekvensene av å innføre konsumpsjon ved salg av digitale tjenester er på det nåværende tidspunkt uoverskuelige.

En følge av å begrense konsumpsjon til fysiske eksemplar, er at bøker som gjøres tilgjengelig for e-utlån i bibliotek, ikke utgjør en utlånsenhet i bibliotekvederlagslovens forstand. Vi mener at anvendelsesområdet for konsumpsjonsbestemmelsen ikke behøver å være relevant for bibliotekvederlagets beregningsgrunnlag da bibliotekvederlaget nettopp ikke er et opphavsrettsbasert vederlag, men er et kulturpolitisk begrunnet vederlag.

6.2 Forlagsavtaler

Forfatterforeningen fastholder vårt tidligere innspill og ser helst at også den nye åndsverkloven har en egen bestemmelse om forlagsavtaler. Normalkontrakten har vid utbredelse og medlemmene i Forleggerforeningen er forpliktet til å bruke den. Når det gjelder ikke-organiserte forlag vil de stå helt fritt til å bruke andre vilkår og påta seg færre byrde etter forslaget. Utkastet vil etter vårt syn, åpne for at forfattere som gir ut på ikke-organiserte forlag vil få klart dårligere avtaler enn om bestemmelsen videreføres. Verken tredje, fjerde eller femte ledd i gjeldende bestemmelse synes videreført blant de øvrige bestemmelser §§ 5-1 - 5-5 og § 5-7.

Deler av gjeldende § 39e er utidsmessig, men etter vårt syn vil forslagets generelle bestemmelser ikke uten videre kunne danne en tilstrekkelig god ramme for utgivelser som faller utenfor Normalkontrakten. Vi anmoder departementet om å videreføre § 39e.

6.5 Rimelig vederlag

Vi viser her til høringsuttalelsen fra Kunstnernettverket som vi har sluttet oss til. Norske Dramatikeres forbund har også gode merknader til dette. Forfatterforeningen er uenig med departementet i at forslaget til ny § 5-3 ikke skal gjelde etter opphavers overdragelse. Mange opphavere og utøvere opplever press for frikjøp. Dette vil på sikt falle økonomisk urimelig ut for opphaver og utøver, noe departementet så og tok hensyn til ved endringen av § 42b i 2014.

Vi mener det er ønskelig at opphaver og utøver er sikret rimelig vederlag ved hver avtale om ny bruk som inngås. Det må være selvsagt at enhver ny bruker av åndsverk kalkulerer og budsjetterer med hva som vil utgjøre rimelig vederlag for den aktuelle bruken. Bare slik spres vederlaget på de som bruker og på den aktuelle bruk. Vederlag må følge bruken.

Forfatterforeningen vil videre tilføye: I den grad den nye bestemmelsen også får anvendelse på vederlaget i kollektive avtaler (jf. pkt. 6.5.4.2 anvendelsesområdet, tredje avsnitt), så må ordlyden i utkastets § 5-3 endres. Forslaget er nå begrenset til overdragelse av opphavsrett til bruk i ervervsvirksomhet, men de kollektive avtalene omfatter også undervisning, gudstjeneste, allmennkringkasting mv. Det kan ikke være meningen at overdragelse av opphavsrett til bruk i disse områder ikke skal gi opphaver et rimelig vederlag.

6.15 Arv og kreditorforfølgning

I det praktiske liv oppstår det ofte usikkerhet rundt hvem det er som har opphavsretten til en bok når forlaget legges ned eller slås konkurs. Når det har gått en stund etter en konkurs, nedleggelse eller overdragelse, viser det seg vanskelig å finne tilbake til hva avtalen har sagt om dette. Vi legger til grunn at bevisbyrderegelen i utkastets § 5-1 annet ledd vil dekke situasjonen der det er snakk om overdragelse utenfor gjeldsforhandlinger.

Forfatterforeningen foreslår en ny presumpsjonsregel tatt inn i utkast til ny § 5-14:

«Dersom konkursboet ikke overdrar boets opphavsrettigheter, faller opphavsretten tilbake til opphaver. Det samme gjelder ved opphør av utgiverens virksomhet dersom ingen innen 12

måneder etter opphøret har brukt eller har påstått å ha ervervet opphavsrettigheter etter den opphørte virksomheten..»

7.2.2 Departementets vurdering og forslag (bruk av tittel som kan forveksles…)
Forfatterforeningen støtter departementets forslag om videreføring av bestemmelsen som ny § 6-2. Vi oppfatter dette som en regel om først i tid, best i rett, slik at det er den som først utgir eller offentliggjør et åndsverk med tittelen som har fortrinnsrett. Vi antar at verket til den første brukeren kan svekkes over tid, men dette må avgjøres etter en konkret vurdering der flere forhold vil spille inn.

7.8.2 Departementets vurderinger og forslag (trykte verk)
Forfatterforeningen mener det fortsatt er behov for en slik bestemmelse i åndsverkloven. Det er fortsatt behov for å kunne identifisere trykte verk, mens angivelse av trykkeri og trykkested kan være frivillig. Vi foreslår at bestemmelsens første setning gjøres noe om slik at den lyder:

«Trykte verk skal være påført ansvarlig utgiver, opplagsnummer og trykkeår.»

10.5.4 Forslag til ny bestemmelse (forbud mot inngrep)
Forfatterforeningen støtter forslaget til ny § 9-1.

10.7 Erstatning og vederlag
Forfatterforeningen stiller seg tvilende til om sanksjonsbestemmelsene i lovene om industrielt rettsvern er egnet til bruk på opphavsrettens område. Det samme gjelder terminologien. Det virker fremmed å bruke begrepet «inngrep» for å omtale overtredelse eller misbruk av opphavsrettighet.

Erstatningsutmåling ved brudd på opphavsrettighet er vanskelig, både hva gjelder beregning og dens formål som er «å bøte på skaden». Når det gjelder de tre foreslåtte alternativene for kompensasjon for urettmessig bruk av opphavsrettighet, er nok lite vunnet sammenlignet med gjeldende situasjon: Det vil ikke alltid være noen skade utover antatt tap av vederlag eller inntekter, og det vil ikke alltid være oppnådd noen vinning ved den urettmessige bruken. Da står en tilbake med krav om et rimelig vederlag, slik at den som handler urettmessig eller uaktsomt i realiteten ikke risikerer å betale mer enn om samtykke var innhentet. Den økonomiske risikoen har her ingen pønal effekt, og søksmålsrisikoen er også liten.

Problemet oppstår når den urettmessige handlingen gir inntekter til opphaver, der det ikke er noe nettogevinst eller hvor en har beskjedne inntektsmål. Hvordan skal en beregne erstatning dersom en venn av forfatteren, uten å opptre grovt uaktsom eller forsettlig, selger et ikke offentliggjort manuskript som forfatteren ikke ønsker utgitt, og gir forfatteren alle inntektene? Tilsvarende kan til en viss grad også sies til utkastets § 9-3 tredje ledd.

10.9 Tillatelse til bruk
Forfatterforeningen er i mot innføring av en ny bestemmelse om tillatelse til bruk. Hensynet til opphaver og den personlige forbindelse mellom verk og opphaver som preger

åndsverkloven og som ofte vil være relevant i saker om urettmessig bruk, settes her til side til fordel for rene investeringshensyn. De hensyn og faktiske forhold som ligger til grunn ved anvendelse av lover om industrielt rettsvern, er så ulike fra de på opphavsrettens område at en blåkopi av en slik regel passer svært dårlig.

Kombinert med forslaget til § 9-1, risikerer opphaveren å måtte tåle bruk som bygger på en urettmessighet, mot rimelig vederlag. Vi antar at dette av mange opphavere vil oppleves som svært krenkende.

Forfatterforeningen ber om at forslaget til § 9-5 trekkes i sin helhet.

Vi takker for muligheten til å kommentere høringsutkastet.

Med vennlig hilsen
Den norske Forfatterforening

Mette Møller
generalsekretær